šomis sudarė 69 % visos keramikos, o likusi keramika (t. y. 31 %) buvo liesinta mineralinėmis priemaišomis arba mineralinėmis ir šamoto priemaišomis. Ši keramika skiriama postvirvelinės keramikos laikotarpiui ir datuojama III tūkst. pr. Kr. pabaiga – II tūkst. pr. Kr. I puse. Tyrimų metu surastus titnaginius dirbinius, išskyrus jau minėtą gludinto titnaginio kirvio fragmentą, sunku datuoti. Apibendrinant tyrimus reikia pastebėti, kad Gaigalinės kalvoje esanti gyvenvietė, nors ir stipriai apnaikinta arimų, tęsiasi nemažame plote ir yra gana „švari" tiek kultūriškai, tiek chronologiškai (t. y. datuojama III–II tūkst. pr. Kr. ir skiriama Virvelinės keramikos kultūrai bei Postvirvelinės keramikos kultūros laikotarpiui); joje yra išlikę įgilintų to laikotarpio objektų, kurie tiriant moderniais laboratoriniais tyrimais gali būti labai informatyvūs ir naudingi.

## Gaigalinė Settlement

In 2018, two areas (a total of 1200 $m^2$) were surveyed on Gaigalinė hill (Pabiržulis village, Telšiai District) using georadar and two trenches were excavated (a total of 27.9 $m^2$) (Fig. 1). Finds ascribable to the Corded Ware culture and post-Corded Ware cultures: pottery with chamotte (Fig. 3), chamotte and mineral, and just mineral temper, part of a ground flint axe head (Fig. 2) and other flint artefact fragments, and an amber flake were found in the investigated locations. All of the finds were preliminarily dated to the 3rd–2nd millennia BC.

The bulk of the finds at the investigated locations were found in the ploughing layer, but three sunken objects were also discovered in the sterile soil in the trenches, two of which are ascribable to the Corded Ware culture and date to the 3rd–2nd millennia BC and one of which does not come from an archaeological period. The settlement is archaeologically valuable.

Lukas Gaižauskas

# Akmens amžiaus gyvenvietės Šeškučių ežero aplinkoje

2018 m. straipsnio autoriaus iniciatyva atlikti žvalgomieji tyrimai siekiant 2 tikslų: surasti nežinomų senovės gyvenviečių Šeškučių ežero ir Veržuvos aukštupio aplinkoje ir patikrinti 2 vietas Vilniaus mieste, kur pagal reljefo formas, paviršiaus radinius spėta, kad yra archeologiniai objektai (1 pav.).

Iki šiol netyrinėtas regionas aplink Šeškučių ežerą ir Veržuvos upelio aukštupį (Vilniaus r., Bezdonių sen.) Š ribojasi su Tapelių ežeru ir kaimu, R ir P – su Vyteniškių, Gailiūnų miškais, o V – su Kairėnų mišku. Tyrinėtame regione, be Šeškučių ežero, plyti keli Veržuvos upelio aukštupio jungiami senovėje buvę ežerėliai (dabar pelkės). Jų aplinkoje paviršių sudaro ledyno pakraščio fluvioglacialinių srautų suklostytos ir limnoglacialinės nuosėdos – vidutiniai ir stambūs žvyringi, vietomis smulkūs smėliai, reljefo pažemėjimuose – holoceno laikotarpio organinės nuosėdos, durpės. Senovės gyvenviečių ieškota palei esamų ir buvusių vandens telkinių krantus, gausių pelkių apsuptose pakilumose, pusiasaliuose. Suartose kirtavietėse, ariamų priešgaisrinių mineralizacinių juostų ir eroduojančių miško keliukų vietose vizualiai žvalgytas paviršius, kitur tirti apie 0,25 $m^2$ ploto kasiniai. Dalyje aptiktų radimviečių kasti šurfai. Iš viso 2018 m. vizualiai iššvalgytas 2,6 ha paviršiaus plotas, ištirta 150 kasinių (37,5 $m^2$) ir 12 šurfų (21 $m^2$), visų iškasų gruntas buvo sijojamas per sietą su 5 mm skersmens akutėmis. 47 kasiniuose ir 11 šurfų rasta archeologinių radinių. Identifikuotos 29 naujos archeologinės radimvietės su skirtingo intensyvumo kultūriniais sluoksniais (2 pav.). Tyrimų metu surinktas 1061 akmens amžiaus – ankstyvojo metalų

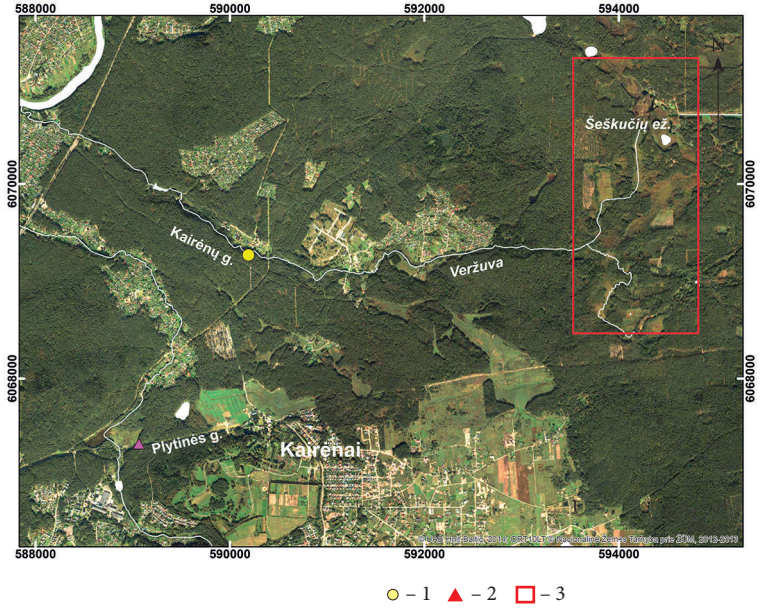


*1 pav. Žvalgomųjų tyrimų 2018 m. vietos: 1 – spėjamas pilkapis; 2 – spėjamas žmogaus kapas; 3 – regionas, kuriame atlikta akmens amžiaus gyvenviečių paieška. L. Gaižausko brėž.*

*Fig. 1. 2018 evaluation sites: 1 – suspected barrow; 2 – suspected human burial; 3 – area, where the search for Stone Age settlements was conducted.*

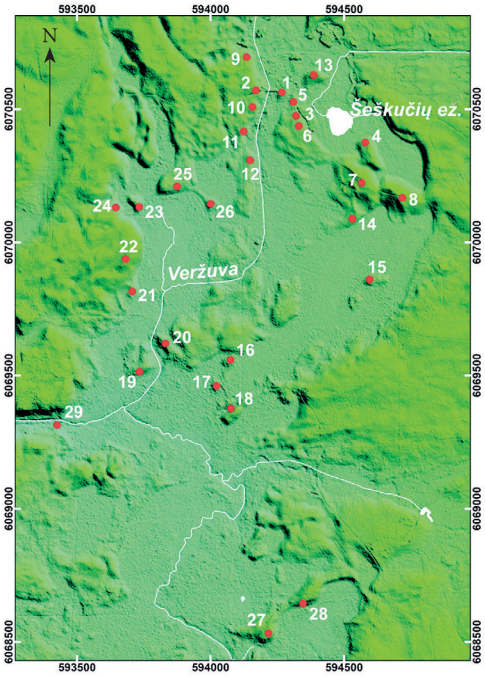


*2 pav. Naujos radimvietės Šeškučių ežero – Veržuvos upelio aukštupio regione. Topografinis pagrindas sukurtas pagal interpoliuotus LIDAR duomenis. L. Gaižausko brėž.*

*Fig. 2. New find spots in the Lake Šeškučiai – upper Veržuva region. The topographic basis was created from interpolated LIDAR data.*

laikotarpio radinys: 881 titnago, 150 lipdytinės keramikos, 11 perdegusių kaulų bei 19 akmens radinių. Paviršiuje rasta 118, kasiniuose – 318, šurfuose – 625 radiniai.

**Šeškučių 1** radimvietė aptikta tiriant kasinius pusiasalio, įsiterpusio tarp Šeškučių ežero į Š ir pelkės į P, V gale, neaukštoje apskritos formos pakilumoje. Ištirti 5 kasiniai, išdėstyti

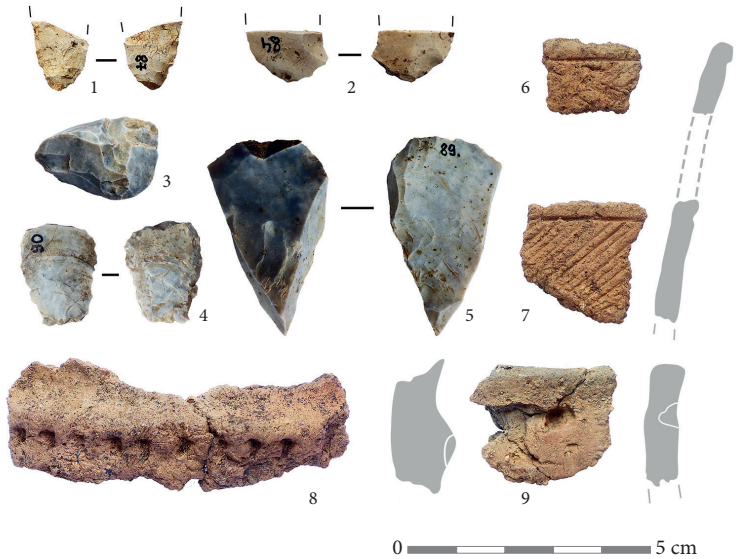


*3 pav. Šeškučių 1-os radimvietės radiniai: 1–5 – akmens–bronzos amžiaus titnago radiniai; 6–8 – virvelinė keramika; 9 – ankstyvojo metalų laikotarpio keramika. L. Gaižausko nuotr.*

*Fig. 3. Finds from the Šeškučiai 1 site: 1–5 – Stone–Bronze Age flint finds; 6–8 – corded ware; 9 – early Metal Age pottery.*

pakilumos centre ir pakraščiuose. Kasiniuose rastos 4 lipdytinės keramikos šukės ir 2 titnago nuoskalos. Kasinių su radiniais vietose tirti šurfai 1–3. Šurfas 1 buvo 2x1 m dydžio, tirtas radimvietės Š dalyje. Šurfe aptikta 71 lipdytinės keramikos šukė ir 6 titnago radiniai. Didžioji keramikos dalis liesinta šamotu ir priklauso Virvelinės keramikos kultūrai (VKK). VKK šukės buvo mažiausiai 2 indų – rumbuotos puodynės ir įraižomis eglute puoštos taurės (3 pav.). 1x1 m dydžio šurfas 2 tirtas į V nuo šurfo 1, jame rasti 5 lipdytinės keramikos fragmentai ir 29 titnago radiniai, tarp jų ir plokščiai retušuoto nuoskalinio strėlės antgalio fragmentas (3 pav.). 2x1 m dydžio šurfas 3 tirtas radimvietės vidurinėje dalyje. Įžemio – gelsvai rudo smėlio – paviršiuje atsidengė 40 cm skersmens ir 24 cm gylio tamsesnė rudo smėlio dėmė, joje aptiktas 1 perdegusio kaulo fragmentas. Šurfe taip pat rasta 15 titnago radinių ir 24 lipdytinės keramikos fragmentai. Tirtuose šurfuose, be VKK keramikos, dar rasta kriauklėmis liesintos subneolito bei trupintu akmeniu liesintos ankstyvojo metalų laikotarpio keramikos. Nustatyta, kad Šeškučių 1-oje radimvietėje, vidurinėje ir Š kalvelės dalyse yra susidaręs vertingas kultūrinis sluoksnis su subneolito, neolito ir ankstyvojo metalų laikotarpių apgyvendinimo pėdsakais.

**Šeškučių 2** radimvietė aptikta ištyrus 1 kasinį Šeškučių ežero V krante, miško keliuko, einančio žmogaus iškastos griovos dugnu, Š pusėje. Kasinyje aptiktos 2 titnago nuoskalos, čia ištirtas 1,5x1 m dydžio šurfas 12. Šurfo R dalyje, rusvai geltono smėlio paviršiuje 35 cm gylyje buvo atidengta 30 cm skersmens, 10 cm gylio duobė, užpildyta vidutiniu ir stambiu tamsiai gelsvai rudu smėliu su anglimis – įgilintas objektas 3. Šurfe aptikta 18 titnago radinių, tarp jų 2 skaldytinių liekanos, 2 grandukai, perforatorius ir gremžtukas, ir 1 lipdytinės smė-

liu liesintos keramikos šukė. Didžioji dalis titnago radinių buvo perdegę. Ištyrus šurfą nustatyta, kad Šeškučių 2 radimvietėje susidaręs apie 30–40 cm storio kultūrinis sluoksnis su akmens amžiaus – ankstyvojo metalų laikotarpio radiniais.

**Šeškučių 3** radimvietė aptikta tiriant kasinius masyvaus pusiasalio Š dalyje, į P nuo Šeškučių 1 ir 5 radimvietės, Šeškučių ežero PV krante. Radimvietės aplinkoje ištirti 7 kasiniai, pirmajame aptikti 7 titnago radiniai. Kasinio vietoje ištirtas 2x2 m dydžio šurfas 4. Šurfe rastas 61 titnago radinys, kurių daugumą sudarė įvarios nuoskalos. Iš dirbinių buvo 1 pakeistos orientacijos skaldytinis skeltėms ir nuoskaloms nuskelti, 2 retušuotos skeltės, rėžtukas ir mikrolitinis antgalis. Didžioji dalis titnago radinių perdegę. Radimvietės kultūrinis sluoksnis paplitęs kelių dešimčių $m^2$ plote aplink šurfą 4, yra iki 50 cm storio. Kultūriniame sluoksnyje aptinkami mezolito laikotarpio radiniai, galbūt išlikę mezolitinio būsto pėdsakai.

**Šeškučių 4** radimvietė aptikta tiriant kasinius Šeškučių ežero P krante esančioje pusiasalio kalvoje. Joje ištirtas 16 kasinių tinklas. 3 kasiniuose 10x5 m plote rasta pavienių archeologinių radinių: 2 organinėmis ir 1 akmens priemaišomis liesintos lipdytinės keramikos šukės bei titnago nuoskala. Atrodo, jog radimvietėje labai nedidelis radinių tankis, reikalingi išsamesni tyrimai šurfuojant, galbūt kasiniais aptikta tik periferinė radimvietės dalis. Radiniai datuojami subneolitu ir ankstyvuoju metalų laikotarpiu.

**Šeškučių 5** radimvietė aptikta pusiasalio sąsmaukoje, tarp 1 ir 3 radimviečių. Ištirti 5 kasiniai, pirmajame aptikta titnago nuoskala, grandukas bei peilis. Kasinio vietoje tirtas 1,5x1 m dydžio šurfas 5. Jame buvo 10 titnago nuoskalų ir skelčių. Radimvietėje išlikęs lokalus kultūrinis sluoksnis ištirto šurfo aplinkoje. Kultūrinis sluoksnis iki 40 cm storio, jame aptinkami radiniai priklauso akmens amžiaus, greičiausiai mezolito laikotarpiui.

**Šeškučių 6** radimvietė aptikta tame pačiame pusiasalyje kaip ir 3 radimvietė, 50 m į P, abipus miško keliuko, Šeškučių ežero PV krante. 15 kasinių aptikti negausūs archeologiniai radiniai – titnago nuoskala, retušuotos skeltės fragmentas – ašmenėlis, ir nedidelė smėliu liesintos lipdytos keramikos šukė. Kasinių su radiniais vietose ištirti 2 1x1 m dydžio šurfai 6 ir 7. Šurfe 6 aptiktos tik 2 titnago nuoskalos, šurfe 7 radinių nerasta. Radimvietėje susidaręs neintensyvus kultūrinis sluoksnis su retais titnago ir keramikos radiniais, galbūt jie atspindi trumpalaikę veiklą ar apgyvendinimą. Gali būti, jog aptikta didesnės senovės gyvenvietės periferinė zona, todėl ateityje reikėtų atlikti žvalgomuosius tyrimus į P ir PR nuo ištirto ploto. Aptikti radiniai datuojami akmens amžiaus – ankstyvuoju metalų laikotarpiu.

**Šeškučių 7** radimvietė yra masyvaus pusiasalio į P nuo Šeškučių ežero vidurinėje dalyje esančioje kalvoje. Vizualiai žvalgant pustomo miško keliuko paviršių aptikti 9 titnago radiniai: 6 nuoskalos, 2 retušuotos nuoskalos ir peilio tipo dirbinys. Radiniai paplitę beveik 100 m ilgio atkarpoje abiejose kalvos pusėse, tačiau dauguma jų telkiasi sankaupoje PR šlaito viršuje. Ištirti 7 kasiniai kalvos ŠV šlaite, kur paviršiuje buvo 1 radinys, tačiau kasiniuose radinių neaptikta. Radimvietė datuojama akmens amžiumi.

**Šeškučių 8** radimvietė yra panašioje pusiasalio kalvoje 150 m į R nuo 7 radimvietės. Radimvietę kerta pustomas miško keliukas, jo paviršiuje vizualiai žvalgant surasti 25 titnago radiniai. Radiniai paplitę 90 m ilgio keliuko atkarpoje, dauguma telkėsi kalvos R šlaite. Į kalvos apačią kartu su smėliu jie galėjo būti nuplauti stiprių liūčių metu. Abipus keliuko

ištirti 8 kasiniai, radinių aptikta 2 kasiniuose beveik pačioje kalvos viršūnėje. Kasinyje į Š nuo keliuko buvo 1 titnago nuoskala, o kasinyje į P aptikta 12 nuoskalų ir netaisyklingos skeltės fragmentas. Žvalgant miško keliuko paviršių, jo nedidelėje atkarpoje beveik kalvos PR šlaito viršuje nuvalius palaidą smėlį ir po juo, rusvai geltoname smėlyje atsidengė 50 cm skersmens duobė – įgilintas objektas 2. Jo vietoje ištirtas 1x1 m dydžio šurfas 11. 25 cm gylio duobės užpildą sudarė vidutinis anglingas rudas smėlis. Duobėje rastos 2 titnago nuoskalos. Keliuko vietoje kultūrinis sluoksnis suardytas, išlikusios tik įgilintos struktūros. Kaip rodo kasiniai ir keliuko paviršiuje aptikti radiniai, pagrindinė radimvietės zona turėtų būti ties kalvos PR šlaito viršumi ir viduriu, o šlaito apačioje, labiausiai į R aptikti radiniai galėjo būti nuplauti žemyn. Abiejose keliuko pusėse yra išlikusių kultūrinio sluoksnio fragmentų su akmens amžiaus radiniais.

**Šeškučių 9** radimvietė yra Šeškučių ežero V krante, šlaite tarp ežero ir mineralizacinės juostos. Iš pradžių čia ištirti 3 kasiniai, dviejuose aptikta titnago skaldos ir dirbinių, lipdytos organinėmis priemaišomis ir trupintu akmeniu liesintos keramikos. Šalia Šeškučių 9 radimvietės žvalgytoje priešgaisrinėje mineralizacinėje juostoje rastos 2 titnago nuoskalos ir skaldytinis. Rezultatyvių kasinių vietos tyrinėtos 2 2x1 m dydžio šurfais. Šurfas 8 tirtas toliau į V nuo ežero kranto, jame aptikti 107 titnago radiniai ir 15 organinėmis bei trupinto akmens priemaišomis liesintų lipdytinės keramikos šukių. Šurfas 9 tirtas arčiau ežero kranto, jame buvo tik 16 titnago radinių ir 1 lipdytinės grūstu akmeniu liesintos keramikos šukė išorėje vertikaliai brūkšniuotu paviršiumi. Šeškučių 9-oje radimvietėje yra susidaręs akmens amžiaus – ankstyvojo metalų laikotarpio (Brūkšniuotosios keramikos gyvenvietės) kultūrinis sluoksnis, intensyvesnis aukštesnėje V šlaito dalyje toliau nuo kranto. Radiniai paplitę iškart po paklote esančiame tamsiai rudame smėlyje ir žemiau, ryškiai rudo smėlio sluoksnyje, iki 35–40 cm gylyje.

**Šeškučių 10** radimvietė yra Veržuvos V krante, 60 m į P nuo pralaidos iš Šeškučių ežero. Radimvietė aptikta ištyrus 3 kasinius apie 50 m į V nuo upelio. Kasiniuose rastos 3 organika arba šamotu liesintos lipdytinės keramikos šukės ir 16 titnago radinių. Kasinio su keramikos šukėmis vietoje ištirtas 2x1 m dydžio šurfas 10. Jame aptiktas 1 perdegusio kaulo fragmentas, 2 lipdytinės keramikos šukės ir 232 titnago radiniai, tarp jų iš taisyklingos skeltės pagamintas galinis gremžtukas. Šurfo ir kasinių vietoje užfiksuotas intensyvus akmens – bronzos amžių kultūrinis sluoksnis su gausiais titnago radiniais. Pavieniai radiniai gali būti datuojami mezolitu (galinis gremžtukas) ir subneolitu–neolitu (keramika). Radiniai paplitę nuo tamsiai rudo smėlio sluoksnio viršaus iki rusvai geltono smėlio, siekia žvyro sluoksnio kraigą, vietomis net iki 80 cm gylio.

**Šeškučių 11** radimvietėje, esančioje Veržuvos V krante, 170 m į P nuo pralaidos iš Šeškučių ežero ištirti 2 kasiniai. 1 kasinyje, tirtame toliau nuo upelio kranto, rasta titnago nuoskala. Žvalgant greta esančios mineralizacinės juostos paviršių radinių nepastebėta. Tai gali būti po vienkartinio apgyvendinimo epizodo palikta stovykla, skaldymo vieta. Radinys datuojamas akmens–bronzos amžiais.

**Šeškučių 12** radimvietė taip pat aptikta Veržuvos V krante, 100 m į P nuo 11 radimvietės esančioje kranto kalvelėje. 1 kasinyje aptiktos 5 titnago nuoskalos, smulki lipdytinės keramikos šukė ir 5 nuo karščio suskilusių riedulių fragmentai. Čia taip pat gali būti trumpalaikės stovyklos liekanų. Radiniai datuojami akmens amžiaus – ankstyvuoju metalų laikotarpiais.

**Šeškučių 13** radimvietė įsikūrusi didesnėje iš 2 Šeškučių ežero salų. Žvalgant salą ištirti 6 kasiniai, bet archeologinis radinys – 1 nuoskala – buvo tik salos vidurinėje dalyje esančios kalvos viršūnėje ištirtame kasinyje. Greičiausiai saloje nėra intensyvaus apgyvendinimo pėdsakų. Radinys datuojamas akmens–bronzos amžiais.

**Šeškučių 14** radimvietė aptikta masyvaus pusiasalio, kuriame yra Šeškučių 7 ir 8 radimvietės, pietiniame atragyje, nusileidžiančiame į buvusio ežerėlio duburį. Atragio V gale ir palei jo viršų buvo ištirta 150 m ilgio iš V į R 8 kasinių eilė. 7 kasiniuose aptikta 1 organinėmis priemaišomis liesinta lipdytos keramikos šukė, 7 perdegusių kaulų fragmentai ir 63 titnago radiniai, tarp jų iš skeltės pagamintas galinis gremžtukas. Ateityje radimvietėje reikėtų išsamiau užfiksuoti kultūrinio sluoksnio stratigrafiją tiriant šurfus. Radiniai datuojami mezolitu–subneolitu.

**Šeškučių 15** radimvietė yra į P nuo Šeškučių ežero esančio pelkėto duburio (buvusio ežerėlio; to paties, kurio Š krante įsikūrusi 14 radimvietė) saloje. Įvairiose salos vietose ištirti 7 kasiniai, 2 kasiniuose salos V dalyje buvo archeologinių radinių – 2 nuoskalos ir skeltė. Radiniai žymi epizodiškai senovėje vykusią veiklą, jie datuojami akmens–bronzos amžiais.

**Šeškučių 16–18** radimvietės yra kasiniais žvalgyto regiono P dalyje, išsidėsčiusios keliose pakilumose, apsuptose uždurpėjusių žemumų – buvusių ežerų, ir platesnės aukštumos iš Š pusės. 16 radimvietėje ištyrus 2 kasinius juose rasta po 2 titnago nuoskalas. Radiniai datuojami akmens–bronzos amžiais. 17 radimvietė yra apie 30 m skersmens kalvelėje, joje ištirtas 1 kasinys, iki 80 cm gylyje rasti 47 titnago skaldos fragmentai. Radiniai datuojami akmens–bronzos amžiais. 18 radimvietė įsikūrusi siauroje 150 m ilgio aukštumoje ir jos papėdėje iš ŠV pusės esančioje terasoje, iš visų pusių juosiamoje pelkės, tik ŠR sąsiauriu sujungta su aukštuma R. Aukštesnėje dalyje ištirti 4 kasiniai, radinių aptikta 2 kasiniuose aukštumos PV ir ŠR galuose. Žemesnėje terasoje tirti 3 kasiniai, radiniai buvo 2 kasiniuose terasos PV dalyje. Iš viso surinkti 38 titnago skaldos fragmentai ir dirbiniai. Radiniai datuojami akmens–bronzos amžiais.

**Šeškučių 19** radimvietė yra pelkių apsuptos pakilumos P dalyje, pelkių masyvo V dalyje, iš PR juosiama Veržuvos, užima apie 30x20 m plotą. Radimvietėje ištirti 2 kasiniai, rasta 12 titnago skaldos fragmentų. Aptiktas kultūrinis sluoksnis siekia 50 cm gylį, datuojamas akmens–bronzos amžiais.

**Šeškučių 20** radimvietė rasta ištyrus 4 kasinius pakilumoje palei kairįjį Veržuvos krantą. 1 kasinyje aptikta perdegusi titnago nuoskala. Radimvietėje gali būti trumpalaikės stovyklavietės ar veiklos vieta. Radinys datuojamas akmens–bronzos amžiais.

**Šeškučių 21 ir 22** radimvietės aptiktos vizualiai iššvalgius 1,7 ha plotą suartoje kirtavietėje užakusio ežero ir Veržuvos upelio V krante. 21 radimvietė yra kirtavietės P dalyje. Čia 70 m atkarpoje iš Š į P aptiktos 3 titnago nuoskalos, apskaldytas titnago žaliavos gabalas ir 1 smulki lipdytinės grūstu akmeniu liesintos keramikos šukė. Radimvietėje, nesuartame plote tarp vagų ištirti 2 kasiniai. Viename aptiktas iki 50 cm gylio mezolito laikotarpio kultūrinis sluoksnis su perdegusia titnago skalda, trapeciniu ir lancetiniu antgaliais. 22 radimvietė yra kirtavietės vidurinėje dalyje, labai aukštos kranto pakilumos viršuje. 50 m ilgio atkarpoje iš Š į P aptiktos 3 lipdytinės grūstu akmeniu liesintos keramikos šukės ir 2 titnago nuoskalos. Radimvietė datuojama neolitu – ankstyvuoju geležies amžiumi.

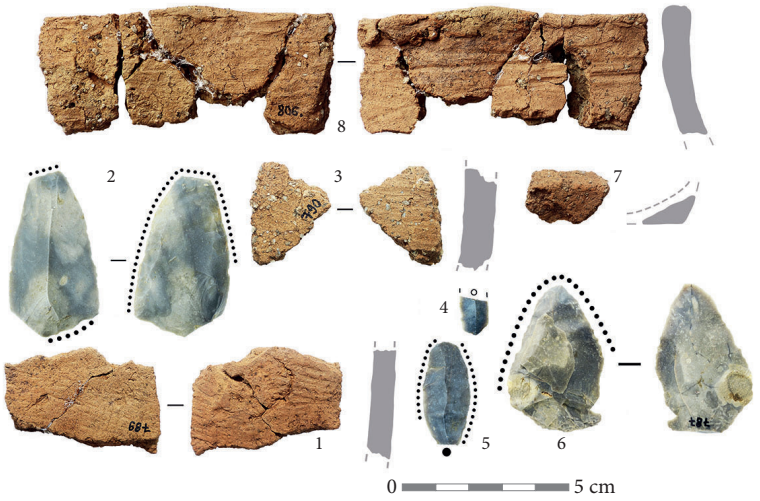


*4 pav. Šeškučių 23-ioje (1–5) ir 25-oje (6–8) radimvietėse kasiniuose aptikti radiniai: 1 – subneolito keramika; 2, 4–6 – subneolito–bronzos amžiaus titnago radiniai; 3, 7, 8 – ankstyvojo metalų laikotarpio keramika. Taškuotu punktyru pažymėtos retušuotos titnaginių dirbinių briaunos. L. Gaižausko brėž.*

*Fig. 4. Finds from the shovel test pits at the Šeškučiai 23 (1–5) and 25 (6–8) sites: 1 – Subneolithic pottery; 2, 4–6 – Subneolithic–Bronze Age flint finds; 3, 7, 8 – Early Metal Age pottery. The retouched edges of the flint finds are marked with dotted lines.*

**Šeškučių 23** radimvietė aptikta saloje, apsuptoje durpingų žemumų, į ŠV nuo užakusio ežerėlio. Saloje ištirti 4 kasiniai. Salos PR dalyje esančiame kasinyje aptiktas iki 40 cm gylio kultūrinis sluoksnis, kuriame rastos 2 lipdytinės keramikos šukės – viena liesinta grūstu akmeniu, kita organinėmis priemaišomis, ir 9 titnago radiniai, tarp jų 1 iš skeltės ir 1 nuoskalinis peilis (4 pav.). Radiniai datuojami subneolitu, neolitu – ankstyvuoju metalų laikotarpiais.

**Šeškučių 24** radimvietė yra kirtavietėje į Š nuo 22-os radimvietės. Pelkės kranto šlaite aptiktas 1 radinys – iš vidurinės skeltės dalies pagamintas rėžtukas, datuojamas akmens amžiumi.

**Šeškučių 25** radimvietė aptikta žvalgant užakusio ežerėlio Š krantą. Palei jos pakraštį ištirti 5 kasiniai, 3 aptikta radinių. V kasinyje aptikta titnago nuoskala, vidurinėje ir R dalyje tirtuose kasiniuose rasta ankstyvuoju metalų laikotarpiu datuojamų radinių: nuoskalinis įtveriamas peilis, lipdytinės, trupintu akmeniu liesintos keramikos plokščio dugnelio fragmentas ir vieno indo stambiai brūkšniuotais vidiniu ir išoriniu paviršiais sienelės fragmentai bei beveik tiesaus profilio paplokštinta briauna pakraštėlis (4 pav.). Radimvietė užima visą ežerėlio Š krantą – apie 120 m iš V į R. Yra pagrindo manyti, kad vidurinėje bei R jos dalyje yra vienalaikės ankstyvojo metalų laikotarpio gyvenvietės vieta.

**Šeškučių 26** radimvietė aptikta apie 40 m skersmens pakilumoje–atragyje, apsuptoje Veržuvos aukštupio pelkių. Vidurinėje atragio dalyje, aukščiausioje vietoje ištirti 3 kasiniai. 2 kasiniuose aptiktas iki 40 cm gylio kultūrinis sluoksnis su akmens–bronzos amžiais datuojama titnago skalda (4 radiniai). Radimvietė gali būti trumpalaikės veiklos ar apgyvendinimo palikimas.

**Šeškučių 27 ir 28** radimvietės aptiktos vizualiai žvalgant 0,27 ha ploto suartą kirtavietę buvusio ežerėlio ŠV krante. 27 radimvietė yra PV kirtavietės dalyje, čia 40x20 m plote surinkti 9 titnago skaldos radiniai. Šeškučių 28 radimvietė yra kirtavietės ŠR dalyje, 10x7 m plote aptiktos 7 titnago nuoskalos. Abi radimvietės datuojamos akmens–bronzos amžiais.

**Šeškučių 29** radimvietė aptikta vizualiai žvalgant Veržuvos upelio krantą ties jo ištakomis iš pelkių masyvo. Vandens skalaujamame krante rasta 1 titnago nuoskala.

Žvalgant vizualiai ir kasiniais Šeškučių ežero aplinkoje aptiktos 29 naujos archeologinės radimvietės, tačiau dėl ribotų tyrimų galimybių ir aptiktų radinių gausos 2018 m. žvalgomieji tyrimai šurfais atlikti tik 8 radimvietėse. Taip pat dar liko neišsamiai ar visai nežvalgytų krantų ruožų. Atsižvelgiant į 2018 m. tyrimų rezultatus, siūloma suteikti valstybės apsaugą 13 aptiktų radimviečių (Šeškučių 1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 14, 16, 17, 18, 23 ir 25 radimvietėms). Ateityje ketinama žvalgomuosius tyrinėjimus šiame regione pratęsti.

Be akmens amžiaus gyvenviečių paieškų, tikrintos 2 vėlesnių laikų galimai archeologinės vietos. Pirma buvo pilkapio sampilą primenanti 8 m skersmens, apie 50 cm aukščio apskrita kalvelė kairiajame Veržuvos upelio krante, netoli Kairėnų gatvės, priešais kitame krante esančią Žemosios Veržuvos gyvenvietę (LKS94 590189, 6069270). Žvalgant metalo ieškikliu sampile rasta daug XIX a. pabaigos – XX a. pradžios buitinių ir statybinių šiukšlių: keturkampio ir apvalaus pjūvio vinių, skardos fragmentų, švino gabalų, stiklo duženų, plytgalių ir mūro nuolaužų. Žvalgant sampilo aplinkoje pastebėta dar keletas mažesnių panašių statybinių atliekų krūsnių.

Antrasis objektas buvo spėjama kapavietė prie Plytinės gatvės. 2014–2015 m. nutiestos požeminės elektros linijos tranšėjos vietoje šio straipsnio autorius pastebėjo išsibarsčiusius 24 žmogaus kaulų fragmentus bei dantis (LKS94 589062, 6067327). Siekiant aptikti išlikusią suardyto palaidojimo dalį, 2018 m. ištirta 15 m ilgio, 1,5 m pločio perkasa (22,5 m$^2$), ilgąja kraštine prišliejant ją prie tranšėjos iš Š. Joje žmonių kaulų ar palaidojimų nerasta. 2 LDK Jono Kazimiero šilingai buvo aptikti metalo ieškikliu 7 m į Š nuo perkasos 15–20 cm gylyje. Jei palaidojimas buvo orientuotas lygiagrečiai kabelio tranšėjos ašiai, jis galėjo būti suardytas visiškai.

## The Stone Age Settlements around Lake Šeškučiai

In 2018, a survey was conducted by the present author with the aim of discovering new prehistoric sites in the vicinity of Lake Šeškučiai and the upper Veržuva as well as evaluating two possible archaeological sites in Vilnius District Municipality (Fig. 1). The survey around Lake Šeškučiai focused on those shore, peninsula, and island locations that are surrounded by the abundant wetlands and streams. Surface surveys were conducted in roughly 2.6 ha with 150 shovel test pits (a total of 37.5 m$^2$) and 12 other test pits (a total of 21 m$^2$) being excavated and the soil being screened through a 5 mm mesh. During the survey, 29 new prehistoric sites were discovered (Fig. 2) and the total of 1061 archaeological finds retrieved. The finds included 881 flint, 11 burnt bone, and 19 stone artefacts and 150 hand-built pottery sherds. Most of the research was done on the W and S shores of Lake Šeškučiai, where several multi-period prehistoric sites were discovered as well as some smaller clusters of flint and ceramic finds. The discovered pottery and flint artefacts range from the Subneolithic (organic-tempered pottery), through the Neolithic (Corded Ware pottery) to the Early Metal Period (Figs. 3, 4). Some sites

contain an intensive cultural stratigraphy from the various stages of the Mesolithic and Subneolithic, as attested by copious flint debitage, well-formed flint blades, and organic–tempered pottery, to the Old Iron Age, which is represented by brushed pottery finds. Because the excavation of test pits and proper documentation of the cultural stratigraphy were conducted at only eight of the new sites, there are plans to continue the evaluation and survey of this region.

Mindaugas Grikpėdis

## Kašėtų akmens amžiaus gyvenvietė

2018 m. atlikti žvalgomieji bei detalieji tyrimai Kašėtų akmens amžiaus gyvenvietės (Varėnos r., Kaniavos sen.) teritorijoje suprojektuotų esamų elektros perdavimo oro linijų keitimo į požeminį kabelį vietoje. Kašėtų kaimo apylinkėse esančias akmens amžiaus radimvietes minėjo dar V. Šukevičius ir K. Jablonskis. Lietuvos archeologijos atlase aprašytos 25 stovyklavietės (*LAA*, 1974, t. 1, p. 42–43). Išsamesnius žvalgymus bei tyrimus šioje vietoje 1995 m. atliko T. Ostrauskas. Tuomet ši gyvenvietė įvardyta kaip Kašėtų 1-oji. Nurodyta, jog gyvenvietės ŠV dalis buvo visiškai suardyta žemės kasimo darbų metu, taip pat kultūrinis sluoksnis nukentėjo išilgai jos teritorijos tiesiant elektros perdavimo liniją ir mineralizuojant juostą po ja. 1995 m. ištirti trys šurfai bei 4 perkasos, iš viso 42 m² plotas, aptiktas iki 55 cm storio kultūrinis sluoksnis. Surinkta medžiaga – titnago bei keramikos dirbiniai priskirti vėlyvojo paleolito – mezolito pradžios Svidrų kultūros, neolitinės Nemuno kultūros ankstyvojo neolito Dubičių etapo ir viduriniojo neolito Lysaja Gora etapams (*ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 20–22).

2018 m. ištirti trys šurfai (4–6 – tęsiama 1995 m. tyrimų numeracija) bei viena maža netaisyklingos formos perkasa (5), iš viso 8,85 m$^2$. Archeologiniai tyrimai vykdyti Kašėtų akmens amžiaus gyvenvietės Š dalyje, į V nuo žvyrkelio esančioje proskynoje (šurfai 4–5, perkasa 5) bei į R nuo saugomos teritorijos ŠR ribos (šurfas 6). Šurfuose 4–5 aptikus 34–45 cm storio kultūrinį sluoksnį su titnago bei lipdytos keramikos radiniais, nuspręsta požeminį kabelį įrenginėti uždaru būdu ne aukščiau kaip 1 m gylyje – prastūmimą pradedant į R nuo saugomos teritorijos ŠR ribos, kur ištirtas šurfas 6. Kabelio prastūmimas projektuotas iki akmens amžiaus gyvenvietės teritorijoje suplanuotos kabelių spintos, čia buvusio šurfo 4 vietoje atidengta perkasa 5.

Šurfuose 4–5 bei perkasoje 5 aptikta panaši stratigrafinė situacija. Paviršių dengė reta velėna ar samana, o vietose, kur ji nesusiformavusi, – šviesus smėlis. Po augaliniu sluoksniu atidengtas iki 15–20 cm storio šviesaus smėlio sluoksnis. Žemiau jo, tose vietose, kur sluoksnio 3 nebuvo – iškart po velėna, atidengtas iki 10–13 cm storio pilko smėlio – miškožemio sluoksnis su daugybe smulkių angliukų. Žemiau, t. y. nuo 20–30 cm gylio, atidengtas šviesiai pilko smėlio sluoksnis su retais smulkiais angliukais. Šis horizontas buvo iki 20–25 cm, jo apačia pasiekta 35–50 cm gylyje nuo esamo paviršiaus. Giliau, t. y. nuo 35–50 cm gylio, atidengtas įžemis – geltonas smėlis. Perkasoje įžemyje išryškėjo 34x20 cm dydžio ŠR–PV kryptimi orientuota ovalo formos kiek pilkesnio smėlio dėmė – objektas 1. Atlikus pjūvį paaiškėjo, jog objekto gylis siekia iki 10 cm, užpildas – smėlis su smulkiais angliukais be radinių. Perkasa bei šurfai kasti iki 40–70 cm gylio. Perkasos V, P bei R dalyse fiksuoti vėlyvi perkasimai per visą kultūrinio sluoksnio storį, sietini su elektros stulpų įrengimo darbais.